

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий гуманітарний інститут
Кафедра психології, філософії та суспільних наук**

О.О. Власенко

**ПСИХОЛОГІЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СИТУАЦІЯХ ВТРАТИ ТА
ГОРЯ**

*Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та
самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія*

Київ – 2026 рік

РОЗРОБНИК: доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології, філософії та суспільних наук Олена ВЛАСЕНКО

Рецензент: професор, доктор психологічних наук, професор кафедри психології, філософії та суспільних наук Ольга ДРОБОТ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук Протокол № 1 від 26.08.2026

Розглянуто та схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 1 від 27.08.2026

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Структура навчальної дисципліни	7
3. Зміст навчальної дисципліни	8
4. Індивідуальні завдання.	17
5. Рекомендації щодо складання термінологічного словника, написання есе, рефератів, доповідей, тез	18
6. Критерії та система оцінювання результатів навчання	19
7. Рекомендовані джерела інформації	25
Додатки	27

ВСТУП

Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять та самостійної роботи розроблені з метою допомоги у самостійній роботі здобувача з вивчення дисципліни «Психологічне консультування в ситуаціях втрати та горя».

При опрацюванні матеріалу для формування відповідних компетентностей з напрямку психологічного консультування здобувач повинен:

- чітко розуміти мету та суть отриманого завдання;
- розібрати та проаналізувати конспект лекцій та рекомендовану літературу;
- визначити та надати аргументовані відповіді на поставлені питання;
- виконати поставлені завдання;
- виокремити перелік питань, що потребують додаткового опрацювання чи пояснення викладача.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення даної дисципліни передбачає формування загального уявлення у здобувачів про втрати: специфіки перинатальних втрат, раптової смерті, суїциду, втрати кінцівок/здоров'я, а також соціальних втрат; розумінні та розмежування нормального (неускладненого) процесу скорботи, затяжного розладу та клінічної депресії. Опанування алгоритмів допомоги. Освоєння протоколів першої психологічної допомоги та технік супроводу на різних етапах переживання деструктивних емоцій. Розуміння застосування технік арт-терапії. Навчання методів пояснення клієнту та його оточенню нормальності їхніх реакцій (плач, апатія, агресія). Увага приділяється особистості практикуючого психолога як суб'єкта надання психологічної допомоги. Профілактика вигорання. Усвідомлення власних дефіцитів.

Метою вивчення навчальної дисципліни є: формування у здобувачів системи теоретичних знань, практичних умінь та професійних компетентностей, необхідних для надання кваліфікованої, етичної та психологічної допомоги особам, які переживають різні види втрат, та супроводу клієнтів у процесі горювання.

Цей курс надає формування обізнаності про комплекс психологічних, соматичних та соціальних аспектів, з якими стикається людина у процесі переживання втрати, а також про професійні межі та інструменти спеціаліста, який надає допомогу.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- Освоїти класичні та сучасні концепції динаміки горя.
- Засвоїти критерії розмежування нормального, затяжного (ускладненого) горя та клінічної депресії.
- Вивчити специфіку різних втрат.
- Вивчити правила екологічної взаємодії з клієнтами у стані гострого стресу та кризи.
- Опанувати інструменти діагностики та оцінки психоемоційного стану клієнта.
- Сформувати навички консультування та терапевтичного діалогу в ситуації горя.
- Освоїти специфічні методики терапії для опрацювання втрати.
- Розвинути навички саморегуляції для профілактики емоційного вигорання та вторинної травматизації для збереження власного ментального здоров'я.

Очікувані програмні результати навчання за дисципліною (за освітньою програмою):

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР2. Вміти організовувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.

ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР 13. Здійснювати професійну допомогу у питаннях соціально-психологічної адаптації та подолання бар'єрів реінтеграції.

Загальні та спеціальні компетентності, що формуються в процесі вивчення дисципліни:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети

СК 1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК 3. Здатність обирати і застосовувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

СК 4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

СК 5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК 7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

СК 8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК 9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК 10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

СК 12. Здатність до психологічного супроводу особистості та груп в умовах реінтеграції та соціальної нестабільності.

Інтегральна компетентність, що формується в процесі вивчення дисципліни - здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма						Заочна форма				
	усь го	у тому числі					у тому числі				
		Л	П р	С	Л б	СР	Л	Пр	С	Л б	СР
1	2	3	4	5	6	7	9	10	11	12	13
Модуль 1. Консультативна теорія											
Тема 1. Психологічне консультування. Технологія ведення консультативної бесіди.	16	2		1		13	1		0,25		14,75
Тема 2. Діагностика при травмуванні	20	2	2	1		15	1	1	0,25		17,75
Модуль 2. Техніки і технології роботи з втратою та проходженням горюванням											
Тема 3. Горе та втрата в житті кожної людини.	20	2	2	2		14	1	1	0,25		17,75
Тема 4. Патологічне горе та розлад тривалого горя	20	2	2	2		14	1	0,5	0,5		18
Тема 5. Техніки роботи з сім'єю. Особливості переживання втрати у дитячому віці.	20	2	2	2		14	1	1	0,25		17,75
Тема 6. Стратегії підтримки особистості в стадії горювання.	24	2	2	2		18	1	0,5	0,5		22
РАЗОМ годин	120	12	10	10	-	88	6	4	2	-	108
кредитів	4										
Підсумковий (семестровий) контроль	екзамен										

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль I. Консультативна теорія

Тема 1. Психологічне консультування. Технологія ведення консультативної бесіди.

Лекція на тему: Психологічне консультування. Технологія ведення консультативної бесіди.

Історія виникнення та становлення психології проживання горя та втрати. Необхідність проживання горя на різних етапах життя. Поняття психологічного консультування. Етичний кодекс психолога. Види психологічного консультування. Категорії клієнтів залежно від спеціалізації та типу консультування. Основні психологічні проблеми. Завдання психологічного консультування.

Основні етапи консультативного процесу. П'ятирівнева модель консультування. Моделі консультативної допомоги. Директивна та недирективна модель консультативної допомоги. Принципи методу психологічної консультації.

Сучасні підходи до психологічної консультації. Етичні табу в консультуванні.

Самостійна робота за напрямом: Структура консультативного процесу.

1. Тлумачити поняття і терміни: Абреакція, Акцентування, Афект, Безумовне позитивне ставлення, Взаємовплив, Вибірковість сприймання, Вікові новоутворення, Гештальт, Гіперболізація, Гіпостезія, Дискурсивне мислення, Екзистенція, Емпатія, Заохочування, Запит, Змістовність мовлення, Зміст психологічного консультування, Інтерація, Комплекс, Консультативний контакт, Контрперенесення, Конфронтація. Логотерапія, Нереклексивне слухання, Несвідоме, Осмисленість сприймання, Парадоксальна інтенція, Паттерн, Перенесення, Перефраз, Переповідання, Позитивний результат психологічного консультування. Позиція у процесі психологічного консультування. Види позицій психолога, Проблема, Психологічна діагностика, Психологічне консультування, Психологічна профілактика, Психотерапія, Реактивність, Референтна група, Релексивне слухання, Самодіагноз, Сензитивність, Сенсифілізація, Систематична десенсибілізація, Скарга, Сугестія, Фобія, Фрустрація, Чуттєвий тон, Я-Я-концепція.
2. Зіставити поняття “психологічна допомога”, “практична психологія”, “психологічне консультування”.
3. Обґрунтувати принципи організації консультативної взаємодії.
4. Розробити «класифікатор» можливих звернень до психолога-консультанта.
5. Визначити особливості, які можуть негативно вплинути на результати роботи консультанта з клієнтом.

Література: 1, 3, 5, 6,

Тема 2. Діагностика при травмуванні

Лекція на тему: Діагностика при травмуванні

Поняття запиту у консультуванні. Запит як основна складова в консультативному процесі. Основні види запитів. Процес визначення та уточнення запиту. Діагностика психологічної проблеми. Поняття самодіагнозу. Взаємозв'язок самодіагнозу та психологічної проблеми. Скарга, прихований зміст скарги. Основні завдання психолога на діагностичному етапі.

Поняття діагностичного інтерв'ю. Правила ведення делікатного опитування, використання відкритих і закритих питань, екологічний збір анамнезу втрати. Стандартизовані психодіагностичні методики. Специфіка невербальної діагностики: аналіз міміки, пантоміміки, голосу, темпу мовлення та тілесних блоків клієнта.

Наявність соціальних ресурсів: хто є поруч із клієнтом (сім'я, друзі, громада) та чи здатні вони надавати екологічну підтримку. Можливість вторинної травматизація оточення: як реагує мікросоціум клієнта і чи не блокує він процес вираження емоцій. Сутність та функції супервізії. Процес проходження супервізії.

Семінарське заняття на тему: Психологічне консультування. Технологія ведення консультативної бесіди. Діагностика при травмуванні

Питання для обговорення:

- Психологічне консультування.
- Етичний кодекс психолога
- Види психологічного консультування
- Категорії клієнтів залежно від спеціалізації та типу консультування.
- Психологічні проблеми
- Завдання психоконсультування
- Договір надання послуг
- Визначення психологічної проблеми.
- Поняття самодіагнозу.
- Взаємозв'язок самодіагнозу та психологічної проблеми.
- Скарга, прихований зміст скарги.
- Запит як основна складова в консультативному процесі.
- Процес визначення та уточнення запиту.
- Поняття діагностичного інтерв'ю.
- Правила ведення делікатного опитування, використання відкритих і закритих питань, екологічний збір анамнезу втрати.
- Специфіка невербальної діагностики.
- Поняття соціальних ресурсів у консультуванні

- Поняття вторинної травматизації
- Сутність та функції супервізії. Процес проходження супервізії.

Практичне заняття на тему: Діагностика при травмуванні

Питання для обговорення:

- Поняття запиту у консультуванні.
 - Запит як основна складова в консультативному процесі.
 - Основні види запитів.
 - Процес визначення та уточнення запиту.
 - Діагностика психологічної проблеми.
 - Поняття самодіагнозу.
 - Взаємозв'язок самодіагнозу та психологічної проблеми.
 - Скарга, прихований зміст скарги.
 - Основні завдання психолога на діагностичному етапі
- Вирішення практичних завдань з напрямку:
- ✓ діагностичне інтерв'ю. Правила ведення збору анамнезу втрати.
 - ✓ Стандартизовані психодіагностичні методики.

Самостійна робота за напрямом:

1. *Розробити* фрагмент консультативної бесіди з клієнтом при втраті (з уявної або наявної проблеми), вказавши базові вміння консультанта, які він використовує в процесі консультації.

2. *Проаналізувати* особливості отримання інформації від клієнта про втрату та її опрацювання в процесі індивідуальної консультації. Аналіз мовленнєвих зворотів.

3. *Порівняти* різноманітні техніки (мінімум 5) консультативної роботи при втраті.

Назва техніки	Основні прийоми і засоби	Мета/Результат	Категорії клієнтів, показники до застосування

4. Описати показники успішності індивідуального консультування.

5. Підібрати методики (мінімум 5) при роботі з травмою.

Назва методики	Мета застосування	Рекомендація для проведення

1. Запропонувати методики (мінімум 3), які можна використати для діагностики при травмуванні.

Назва методики	Мета / призначення	Обмеження та рекомендації до проведення

7. Добрати систему методів і методик (мінімум 3) для роботи з первиною

травмою на вибір. Указати особливості застосування.

Назва методик	методу,	Особливості застосування

8. Скласти та записати правила ведення збору анамнезу втрати.

Література: 1, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 17

Модуль 2. Техніки і технології роботи з втратою та проходженням горюванням

Тема 3. Горе та втрата в житті кожної людини.

Лекція на тему: Горе та втрата в житті кожної людини.

Психологічні аспекти горя. Психологія переживання. Психологія травмуючи ситуацій в соціальному конфлікті. Фрустрація при втраті. Зміна в житті як втрата.

Поняття втрати. Види втрат. Фізична втрата. Втрата віри, ідеалів та цінностей (духовна криза). Сприйняття втрати суспільством. Стратегії взаємодії особистості та суспільства. Наявність або відсутність суспільної підтримки. Поняття горя, горювання. Ключові особливості процесу горювання. Основні моделі проживання горя. П'ять стадій проживання горя Елізабет Кюблер-Росс. Категорії людей, яким може знадобитися додаткова підтримка.

Сутність вікових криз. Ключові вікові кризи. Психосоціальні кризи за Е.Еріксоном. Горе як почуття, реакції та симптоми через проходження кризи

Семінарське заняття на тему: Горе та втрата в житті кожної людини.

Питання для обговорення:

- Психологічні аспекти горя.
- Психологія травмуючи ситуацій в соціальному конфлікті.
- Фрустрація при втраті.
- Поняття втрати.
- Види втрат
- Сприйняття втрати суспільством
- Стратегії взаємодії особистості та суспільства
- Наявність або відсутність суспільної підтримки
- Поняття горя, горювання
- Ключові особливості процесу горювання.
- Основні моделі проживання горя.
- П'ять стадій проживання горя Елізабет Кюблер-Росс.

- Категорії людей, яким може знадобитися додаткова підтримка
- Сутність вікових криз.
- Ключові вікові кризи.
- Психосоціальні кризи за Е.Еріксоном.
- Горе як почуття, реакції та симптоми через проходження кризи

Практичне заняття на тему: Горе та втрата в житті кожної людини.

Опрацювання кейсів:

- текстові описи стану людей (наприклад: людина через рік після смерті чоловіка поводить себе так, ніби він у відраженні; або людина через тиждень після катастрофи активно волонтерить і нічого не відчуває).
Визначення, на якому етапі/завданні горювання перебуває персонаж, чи є ознаки «застрягання» та які нормативні реакції тут проявляються.
- Робота в парах: один студент грає роль людини, яка щойно дізналася про втрату (або перебуває на етапі гострого плачу), інший — консультанта.

Самостійна робота за напрямом: Горе та втрата в житті кожної людини.

1. Скласти термінологічний словник. Здійснити теоретичне розмежування понять «втрата», «криза», «стрес», «фрустрація», «переживання», «горе», «травматичний стрес», «гостра реакція на стрес», «психічна травма», «посттравматичний стресовий розлад».
2. Перефразувати «Табуйовані слова» у «Екологічну підтримку».

Заповнити таблицю:

<i>Табуйовані слова</i>	<i>Екологічна підтримка</i>
Приклад «Час лікує»,	«Я поруч, ти можеш плакати»

3. Скласти перелік втрат, які людина переживає протягом нормативного життя (вікові кризи, втрата ілюзій, розрив стосунків, втрата здоров'я, зміна статусу, втрата дому через війну).
4. Привести приклад чому «нефізичні» втрати часто викликають таке ж глибоке горе, але ігноруються оточенням (феномен позбавленого права на горе).
5. Провести аналіз своєї втрати (це може бути смерть домашньої тварини, переїзд, розлучення батьків) за схемою: «Що я тоді відчував?», «Яку підтримку я отримав?», «Які фрази мені заважали?». Це допомагає зрозуміти клієнтську позицію.

Література: 2, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 18

Тема 4. Патологічне горе та розлад тривалого горя

Лекція на тему: Патологічне горе та розлад тривалого горя.

Симптоми патологічного або затяжного горя. Розлад тривалого горя. Психологічна допомога людині у стані здорового та патологічного горювання. Процеси переходу гострого горя у хронічну форму. Діагностика розладу тривалого горя. Чинники ризику розладу тривалого горя.

Семінарське заняття на тему: Патологічне горе та розлад тривалого горя

Питання для обговорення:

- Симптоми патологічного або затяжного горя
- Розлад тривалого горя
- Психологічна допомога людині у стані здорового та патологічного горювання
- Процеси переходу гострого горя у хронічну форму
- Діагностика розладу тривалого горя
- Чинники ризику розладу тривалого горя

Практичне заняття на тему: Патологічне горе та розлад тривалого горя

Опрацювання напрямів:

1. Дослідити діагностичні критерії:
 - Критерії PGD за МКХ-11 (ICD-11: код 6B42) та DSM-5-TR.
 - Часові рамки (мінімум 6 місяців після втрати для МКХ-11 та 12 місяців для DSM-5-TR).
2. Опрацювання Практичних кейсів.

Самостійна робота за напрямом: Патологічне горе та розлад тривалого горя

Опрацювання:

1. Дослідити відмінності між нормальним (нормативним) процесом переживання втрати, ускладненим/патологічним горем та Розладом тривалого горя.
2. Проаналізувати основні фактори ризику при патологічному горюванні: Психологічні, соціальні та обставинні чинники (раптовість/насиленість смерті, висока залежність від померлого, відсутність соціальної підтримки тощо).
3. Заповнити таблицю для чіткого розмежування схожих станів.

Параметр	Нормальне горе	Розлад тривалого горя (PGD)	Великий депресивний розлад (MDE)
Домінуючий афект	Відчуття порожнечі, хвилі туги, пов'язані зі спогадами	Інтенсивна туга, постійна зацікленість на померлому	Постійний знижений настрій, ангедонія (нездатність

			відчувати радість)
Самооцінка	Зазвичай збережена	Почуття втрати власної ідентичності («частина мене померла»)	Почуття нікчемності, надмірна провина, викривлена самооцінка
Динаміка з часом	Гострота зменшується, здатність до відновлення функціонування	Стан «застрягання», суттєве порушення адаптації	Напади або стійкий депресивний стан незалежно від тематики втра

4. Складання рефлексивного есе: «Межа між пам'яттю та патологією: де закінчується любов і починається розлад?».

5. Розробка пам'ятки/гайда: «Як помітити ознаки патологічного горя у близьких та куди звернутися за допомогою».

Література: 4, 6, 9, 11, 15, 16, 18, 20

Тема 5. Техніки роботи з сім'єю. Особливості переживання втрати у дитячому віці.

Лекція на тему: Техніки роботи з сім'єю. Особливості переживання втрати у дитячому віці.

Горе в сімейній системі. Структурна сімейна терапія. Сімейна терапія з фокусом на проблемі. Наративна сімейна терапія. Родинна констеляція

Емоційно-фокусована терапія. Ігротерапія. Арт-терапія. Когнітивно-поведінкова терапія в контексті сімейної терапії. Реконструкція сімейних стосунків. Етапи роботи сімейного психотерапевта. Практики та вправи для підтримки.

Втрата та горе у віці до двох років. Втрата та горе у віці від двох до трьох років. Втрата та горе у віці від трьох до п'яти років. Втрата та горе у віці від шести до восьми років. Втрата та горе у віці від дев'яти до дванадцяти років. Втрата та горе у підлітковому віці. Дві крайнощі, як реакція на втрату. Як говорити з дитиною про втрату: три послідовні кроки

Особливості сприйняття смерті у дітей

Семінарське заняття на тему: Техніки роботи з сім'єю. Особливості переживання втрати у дитячому віці.

Питання для обговорення:

- Горе в сімейній системі.
- Структурна сімейна терапія
- Сімейна терапія з фокусом на проблемі
- Наративна сімейна терапія
- Родинна констеляція
- Емоційно-фокусована терапія

- Ігротерапія
- Арт-терапія
- Когнітивно-поведінкова терапія в контексті сімейної терапії
- Реконструкція сімейних стосунків
- Етапи роботи сімейного психотерапевта
- Практики та вправи для підтримки
- Втрата та горе у віці до двох років.
- Втрата та горе у віці від двох до трьох років.
- Втрата та горе у віці від трьох до п'яти років.
- Втрата та горе у віці від шести до восьми років.
- Втрата та горе у віці від дев'яти до дванадцяти років.
- Втрата та горе у підлітковому віці.
- Дві крайнощі, як реакція на втрату
- Як говорити з дитиною про втрату: три послідовні кроки
- Особливості сприйняття смерті у дітей

Практичне заняття на тему: Техніки роботи з сім'єю. Особливості переживання втрати у дитячому віці.

Опрацювання напрямів:

Проаналізувати кейс ситуацію та розробити первинний план консультативної роботи.

Самостійна робота за напрямом: **Техніки роботи з сім'єю. Особливості переживання втрати у дитячому віці.**

1. Аналіз першоджерел визначних представників сучасних напрямків психології (написати реферат) за напрямком: Вікова динаміка розуміння смерті дитиною.

Вибрати будь який віковий проміжок та описати особливості горювання.

2. Описати алгоритм застосування 3-х системних методик у контексті переживання втрати.

Сімейна Генограма (з акцентом на втрати):

- Позначення втрат у 3-х поколіннях сім'ї.
- Виявлення сімейних сценаріїв та неузгоджених втрат (*disfranchised grief*).

3. Описати есе: Метод «Сімейна скульптура» (за В. Сатир)

4. Скласти карточку методик для роботи з дитячим горем із дітьми різного віку.

5. Розробити «Пам'ятки для батьків» (1–2 сторінки): «Як говорити з дитиною про смерть та допомагати їй проживати втрату на різних вікових етапах».

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 17, 13, 21

Тема 6. Стратегії підтримки особистості в стадії горювання.

Лекція на тему: Стратегії підтримки особистості в стадії горювання.

Підтримка особистості в стадії горювання. Основні стратегії підтримки. КПТ при опрацюванні системи горя. Додаткові втручання. Стратегія допомоги людям, які переживають горе.

Семінарське заняття на тему: Стратегії підтримки особистості в стадії горювання.

Питання для обговорення:

- Підтримка особистості в стадії горювання
- Основні стратегії підтримки
- КПТ при опрацюванні системи горя
- Додаткові втручання
- Стратегія допомоги людям, які переживають горе

Практичне заняття на тему: Стратегії підтримки особистості в стадії горювання.

Опрацювання напрямів:

1. Робота в парах. Ознайомитися з короткою карткою клієнта та класифікувати його прояви на два блоки:
 - Орієнтовані на втрату
 - Орієнтовані на відновлення
2. Відпрацювати навички «присутності» та активного слухання в роботі з горем.
3. Засвоїти техніки роботи з гострими емоційними станами (гнів, провина, оніміння, інтенсивна туга).
4. Розрізняти валідні (підтримуючі) та токсичні (деструктивні) фрази/стратегії поведінки.
5. Опрацювати протокол безпеки психолога (профілактика емоційного вигорання та травми свідка).

Самостійна робота за напрямом: Стратегії підтримки особистості в стадії горювання.

1. Опрацювати сучасні наукові підходи до аналізу процесу горювання та законспектувати їхні ключові відмінності.
2. Створити практичний довідник або пам'ятку для фахівців/волонтерів з алгоритмами комунікації.

Зміст пам'ятки повинен містити:

- Маркери валидації емоцій: Перелік з 5–7 фраз, які допомагають клієнту легалізувати будь-які почуття (гнів, провину, полегшення, сором, оніміння).
- Стоп-слова та деструктивні шаблони: Аналіз 5 найтиповіших помилок у консультуванні (наприклад, передчасне заспокоєння, порада «бути сильним», раціоналізація).

- Техніки активного та мовчазного слухання: Як залишатися в контакті без слів, екологічна робота з паузами та сльозами клієнта.
- 4. Написати коротке рефлексивне есе (до 2-х сторінок) на тему: «Мої власні межі та ресурси під час супроводу людини в горі».

Питання для опрацювання в есе:

- Які емоційні прояви клієнта (лють, сльози, байдужість) викликають у мене найбільший внутрішній спротив або тривогу?
- Як я можу відстежувати ознаки вторинного травматичного стресу та «травми свідка» у своїй практиці?
- Мій особистий план відновлення та супервізійної підтримки.
- 5. Перелічити стратегії профілактики та подолання синдрому емоційного вигорання психолога-практика (підготувати реферат).

Література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 17, 18, 20, 22

2. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання з дисципліни: реферати, доповіді, есе та інші види індивідуальних завдань, запропонованих викладачем, надаються здобувачу у разі необхідності та не є обов'язковим елементом.

Індивідуальні завдання (ІЗ) з дисципліни виконуються студентами самостійно із забезпеченням необхідних консультацій з окремих питань з боку викладача на основі вибору завдання. ІЗ охоплює усі основні теми дисципліни.

При виконанні та оформленні ІЗ студент може використати комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, статистичний, довідковий та інші необхідні матеріали.

№ з/п	Орієнтовний зміст завдання	Форма звітності
1.	Аналіз першоджерел визначних представників сучасних психологів.	Письмовий звіт
2.	Написання доповідей та виступи студентів на конференціях.	Письмовий звіт

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СКЛАДАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО СЛОВНИКА, НАПИСАННЯ ЕСЕ, РЕФЕРАТІВ, ДОПОВІДЕЙ

Рекомендації щодо складання термінологічного словника.

Складання термінологічного словника є видом самостійної роботи студента, що включає збір та систематизацію визначень термінів психологічної науки, які описують психологію як науку, вид діяльності, професію

У словнику зазначаються визначення термінології психології з обов'язковим посиланням на відповідні науково-теоретичні (можливо, нормативно-правові) джерела. Мають бути розкритий зміст понять, що позначаються відповідними термінами.

Рекомендується звернути увагу на проблему узгодженості термінології, що міститься в різних джерелах.

Обов'язковими є посилання на джерела, що містять вказані у термінологічному словникові визначення.

Рекомендується зробити узагальнюючий результат аналізу термінології, насамперед стосовно того, як змінювались підходи до визначення тих чи інших психологічних понять.

Рекомендації щодо написання есе, рефератів, доповідей.

Есе, реферат, доповідь передбачає наявність логічної структури (вступ, основна частина, висновок).

Текст повинен бути аргументованим, лаконічним, оригінальним та висвітлювати суб'єктивну позицію автора.

Важливими є також: чіткий зв'язок абзаців, використання мови, що створює ілюзію живої комунікації, та уникнення плагіату, сленгу та ненормативної лексики.

Основні вимоги до тексту:

- Структура: має містити вступ (постановка тези/проблеми), основну частину (аргументація та аналіз) та висновок (узагальнення та підсумки).
- Аргументованість: викладена позиція має бути підкріплена переконливими доводами, прикладами з життя, історичними подіями, цитатами чи аналізом.
- Суб'єктивність: виражає унікальну думку автора, його особистий світогляд та ставлення до теми, що відрізняє його від інформаційних текстів.
- Лаконічність: важливо висловлювати думки стисло, ясно та уникати зайвої інформації, зосереджуючись на головній ідеї.
- Оригінальність: не допускається плагіат або використання чужих робіт; есе має засвідчувати самостійне мислення автора.
- Логічність: думки мають розкриватися послідовно, без різких стрибків, з чіткою внутрішньою логікою.

Вимоги до оформлення:

- Шрифт: Times New Roman, розмір 14.
- Міжрядковий інтервал: 1,5.
- Вирівнювання тексту: по ширині.
- Поля: ліворуч – 2 см, праворуч – 1,5 см, зверху та знизу – 2 см.
- Абзацний відступ: 1,25 см.
- Мова: українська

Рекомендації щодо написання тез.

Тези (від thesis - положення, твердження) - це коротко, точно, послідовно сформульовані ідеї, думки, положення наукової доповіді, повідомлення, статті або іншої наукової праці.

Тези доповіді - це опубліковані на початку наукової конференції (з'їзду, симпозіуму) матеріали попереднього характеру, що містять виклад основних аспектів наукової доповіді.

Обсяг тез може бути в межах 2-3 сторінки машинописного тексту через 1,5 інтервали.

Алгоритм тези можна подати так: теза - обґрунтування - доказ - аргумент – результат - перспектива.

Тези доповіді, будь-якої наукової публікації оформляють згідно до вимог:
- у правому верхньому куті розміщують прізвище автора та його ініціали та доповнюють відомостями про нього;

- назва тез доповіді коротко відображає головну ідею, думку, положення (2 - 5 слів);

- послідовність викладу змісту може бути наступна: актуальність, проблеми; стан розробки проблеми в науці і практиці; основна ідея, положення, висновки дослідження; основні результати та їх практичне значення. В тезах зазвичай не використовують цитати, цифровий матеріал.

Формулювання кожної тези починається з нового рядка, кожна теза має самостійну думку, висловлену в одному або кількох реченнях.

4. КРИТЕРІЇ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль відбувається впродовж вивчення дисципліни на семінарських та практичних заняттях у формі представлення та обговорення доповідей, вирішення кейсів, а також виконання письмових завдань. Поточний контроль проводиться в усній і письмовій формі. Поточний контроль також здійснюється через моніторинг виконання студентами завдань аудиторної і самостійної роботи. Результати такого моніторингу відображаються у Google Classroom, що дозволяє систематично відстежувати рівень активності студентів в освоєнні дисципліни.

Підсумковий контроль передбачає складання екзамену студентами, які накопили мінімальну кількість балів. Питання для підготовки наведено у Додатку. Здобувач допускається до складання екзамену з дисципліни коли повністю виконав всі види робіт, передбачені робочим навчальним планом та програмою навчальної дисципліни. У разі, коли протягом навчального семестру до початку підсумкового (семестрового) контролю, визначеного навчальним планом, здобувач набрав менше балів, ніж зазначено у програмі навчальної дисципліни (менше 36 балів), відбувається недопуск здобувача до складання підсумкового (семестрового) контролю.

Підсумкова оцінка визначається як сума балів за результатами оцінювання

контрольних заходів, визначених програмою/силабусом (максимально 60 балів) та балів, одержаних за результатами складання екзамену (максимально 40 балів).

У разі незгоди з результатами оцінювання контрольних заходів та екзамену, здобувач має право оскаржити результат у порядку визначеному Положенням про апеляцію результатів підсумкового контролю ТНУ імені В.І.Вернадського.

Здобувач, який не з'явився без поважної причини на захід семестрового контролю (або був усунений від його складання через порушення академічної доброчесності, етики взаємовідносин), вважається таким, що використав відповідну спробу скласти його і має академічну заборгованість. У відомість обліку успішності зазначається оцінка «незадовільно» і відповідна їй кількість балів.

За наявності поважної причини, що підтверджена документами, здобувач має можливість скласти екзамен за індивідуальним графіком у визначений термін. До початку екзамену здобувач має попередити представника навчально-наукового інституту про свою можливу відсутність.

Засвоєння матеріалу оцінюється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою. Завдання екзаменаційного білета оцінюється від 0 до 40 балів.

Значення оцінки

Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	відмінно	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь), в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89	добре	Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь), в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-79	добре	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	66-74	задовільно	Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-65	задовільно	Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	незадовільно	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29	незадовільно	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота з повторним

Методи контролю та оцінювання*усне опитування**перевірка письмових робіт**захист доповідей до семінару, презентацій, есе**метод програмованого контролю: тестовий контроль***8.3. Критерії оцінювання навчальної діяльності здобувачів, в межах окремих форм здобуття освіти та видів навчальних занять, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни.****Критерії оцінювання захисту доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті:**

3 бали – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання.

2 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, може не вистачати аргументації в поясненнях. Допускаються несуттєві неточності.

1 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом. Має помилки у відповіді.

Для здобувачів заочної форми навчання при розрахунку використовується коефіцієнт 3,3

Критерії оцінювання доповнення / участі в дискусіях:

2 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми;

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

Критерії оцінювання презентації, доповідей, есе, рефератів:

Презентація, доповідь, есе, реферат – це наочне представлення результатів самостійної роботи здобувача з опрацювання обраної теми, питання, завдання тощо. Мета презентації – набуття здобувачем навичок з аналізу інформації та наочного представлення результатів дослідження. Критерії оцінювання наведені у таблиці.

Критерії оцінювання презентації, доповіді, есе, реферату

Кількість балів	Мета	Висновки	Ключові положення	Структура
<i>3 бали</i>	Всі частини пов'язані з метою і предметом дослідження та містять важливі	Результати дослідження узагальнюються з метою формулювання важливих і	Матеріал має в основі ключові положення, які повністю розкривають тему дослідження	Дослідження надає інформацію в логічній послідовності і завершується викладенням

	твердження за темою дослідження	значущих висновків за темою дослідження		важливих моментів дослідження
2 бали	Матеріал містить важливі твердження за темою дослідження, але містить не відповідну темі інформацію	Деякі висновки є недостатньо обґрунтованими	Дослідження має в основі декілька ключових положень, однак вони перевантажені інформацією	Дослідження має певну непослідовність викладу теми дослідження
1 бал	Матеріал має опосередковане відношення до теми дослідження	Висновки є нелогічними або недостатньо обґрунтованими	У ключових положеннях відчувається нестача інформації, що необхідна для поточнення висновків	Дослідження має непослідовність у викладі теми

Для здобувачів заочної форми завчання при розрахунку використовується коефіцієнт 1,7

Критерії оцінювання роботи на практичних заняттях:

4 бали – здобувач демонструє глибокі та всебічні знання теми, вільно оперує термінологією; безпомилково демонструє техніки психологічної допомоги, розбір складного кейсу, пропонує адекватний план реабілітації; бере активну участь у дискусіях, аргументовано відстоює свою думку, дотримується етичних стандартів.

3 бали - здобувач добре володіє навчальним матеріалом, але допускає незначні неточності у формулюваннях; загалом правильно виконує практичні вправи, але потребує підказок викладача при застосуванні складних методик; самостійно аналізує типові ситуації, проте виникають труднощі при розборі нестандартних кейсів; працює на заняттях, ставить доречні запитання, але не завжди проявляє ініціативу в дискусії.

1-2 бали - здобувач демонструє знання, що мають фрагментарний характер; орієнтується в основних поняттях, але не може пояснити зв'язки між ними; виконує лише найпростіші завдання за зразком, допускає суттєві помилки в техніках психологічної підтримки; опис кейсів поверхневий; низька активність в дискусії, відповідає переважно на прямі запитання викладача, пасивно поводить під час групової роботи.

Для здобувачів заочної форми завчання при розрахунку використовується коефіцієнт 2,5

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів **підсумкового (семестрового) контролю**, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих

нормативних джерелах, вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;

- *характер відповідей* на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння *застосовувати* теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати *достовірність* одержаних результатів

9. Особливості набору балів за видами навчальної діяльності здобувача для кожної форми здобуття освіти та форми підсумкового (семестрового) контролю.

Розподіл балів за темами занять для заліку

Поточне оцінювання та самостійна робота						Всього балів	
Змістовний модуль 1		Змістовний модуль 2				За підс. зм. модулів / тем занять та СР	На екзамен відводиться
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
6	14	10	10	10	10		40
20 балів		40 балів					
Порогові бали						0-60	0-40
Загальна рейтингова оцінка						100	

Розподіл балів за видами діяльності (денна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Підготовка доповідей, есе, рефератів	3	5	15	Екзамен
Захист доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті, опитування	3	5	15	
Тестування	10	1	10	
Робота на практичних заняттях	4	5	20	
Екзамен	40	1	40	
Разом			100	
Розрахунок балу: $15+10+15+20+40 = 100$				

Розподіл балів за видами діяльності (заочна форма навчання):

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів за семестр	Форма контролю
Підготовка доповідей, есе, рефератів	5	2	10	Екзамен
Захист доповідей, есе,	10	1	10	

рефератів, опитування				
Тестування	20	1	20	
Робота на практичних заняттях	10	2	20	
Екзамен	40	1	40	
Разом			100	
Розрахунок балу за залік :10+10+20+20+40 = 100				

**Форми контролю набуття результатів навчання з дисципліни
«Психологічне консультування в ситуаціях втрати та горя»**

Назви розділів і тем	Форми і методи контролю знань	Максимальна кількість балів за темою
Модуль 1. Консультативна теорія		
Тема 1. Психологічне консультування. Технологія ведення консультативної бесіди.	Проведення опитування. Підготовка доповідей, есе. Захист доповідей, есе на семінарському занятті	6
Тема 2. Діагностика при травмуванні	Опрацювання кейсів, підготовка висновків. Тестування	14
Разом за модулем 1		20
Модуль 2. Техніки і технології роботи з втратою та проходженням горюванням		
Тема 3. Горе та втрата в житті кожної людини.	Проведення опитування. Підготовка доповідей, есе, рефератів. Захист доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті. Опрацювання кейсів, підготовка висновків.	10
Тема 4. Патологічне горе та розлад тривалого горя	Проведення опитування. Підготовка доповідей, есе, рефератів. Захист доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті. Опрацювання кейсів, підготовка висновків.	10
Тема 5. Техніки роботи з сім'єю. Особливості переживання втрати у дитячому віці.	Проведення опитування. Підготовка доповідей, есе, рефератів. Захист доповідей, есе, рефератів на семінарському занятті. Опрацювання кейсів, підготовка висновків.	10
Разом за модулем 2		60
Екзамен		40
Всього		100

5. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Афанасьєва Н.Є. Психологічне консультування представників екстремальних професій: теорія, методологія, практика: монографія / Н.Є. Афанасьєва. Х.: НУЦЗУ, 2017. 315 с.
2. Власенко О.О. Психологічний вплив суспільства на адаптацію особистості при втраті. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Психологія*. Том 36 (75) № 1. 2025. С. 73-78
3. Гірченко О.Л. Основи психологічного консультування: навч.-метод. посібник для здобувачів вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» / укладач Гірченко О.Л.; Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т.Г. Шевченка». Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум імені Т.Г. Шевченка», 2023. 124 с.
4. Колесніченко О. С. Засади бойової психологічної травматизації військовослужбовців : монографія. Х. : ФОП Бровін О.В., 2018. 488 с.
5. Магдисюк Л.І. Основи психологічного консультування: навч.посіб. Луцк : Вежв-Друк, 2022. 360с.
6. Психологічна підтримка та супровід дорослих і дітей у кризових ситуаціях : практикум / упорядники Т.Р. Браніцька, Л.О. Матохнюк, О.М. Шпортун. Вінниця, 2022. 131 с.
7. Рибик Л. Теорія горя: сторічна історія розвитку // *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2023. № 2(6). С. 191-206.
8. Розов В.І. Адаптивні антистресові технології: навч. посібник. К.: Кондор, 2005. 278 с.
9. Терапія горя (R. A. Neimeyer, 2015, переклад та адаптація В. Зливков, С. Лукомська, обкладинка Анастасія Гридасова). Київ. 2021. 259 с. Режим доступу: <https://salo.li/e0dEe92>
10. Титаренко Т. М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя: монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 160 с.
11. Агаєв Н.А., Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців: Методичний посібник. – К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2016. – 234 с. Режим доступу: <http://surl.li/auxko>
12. Власенко О.О., Макаров О.М. Стрес-асоційовані розлади у військовослужбовців з пораненнями: психосоматичні прояви. *Науковий журнал «Габітус»*, 2025, 72, Т.1. С.56-60.
13. Іваненко Б.Б. Саморегуляція особистості : навч. посіб. Київ : ФОП Ямчинський О.В.
14. Герман Дж. Психологічна травма та шлях до видужання: наслідки насильства – від знущань у сім'ї до політичного терору / переклад з англ. О. Лизак, О. Наконечна, О. Шлапак. Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. 416 с.
15. Королович О. Психологічні аспекти динаміки переживання втрати. *Psychology Travelogs*. 2023. Вип. 4. С. 16-24.

16. Михайлов Б.В., Чугунов В.В., Курило В.О., Саржевський С.Н. Посттравматичні стресові розлади : Навчальний посібник / Під заг. ред. проф. Б. В. Михайлова. – Вид. 2-е, перероблене та доповнене. – Х. : ХМАПО, 2014. – 223 с. Режим доступу: <http://surl.li/kidry>
17. Титаренко, Т. М. (2023). Воєнна повсякденність: як розширити вікно можливостей для самовідновлення: Наукова доповідь на методологічному семінарі «Актуальні проблеми охорони психічного здоров'я українського народу у воєнний і повоєнний час», 16 листопада, 2023 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 5(2), 1-5. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5224>
18. Цицей Р. М. Психічна травма як наслідок пережитої людиною надзвичайної ситуації [Електронний ресурс] // Проблеми екстремальної та кризової психології. 2013. Вип. 13. С. 258-265. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekp_2013_13_32
19. Що таке посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)? Електронний навчальний посібник. Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1mmU6Ne8JyLX5vUF11V2d1CZT93jfDKaj/view>
20. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України ім.В.І.Вернадського. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
21. Інститут психології імені Г.С. Костюка. Національної Академії педагогічних наук України. Режим доступу: <http://psychology-naes-ua.institute/>
22. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Навч. посібн. Модульно-рейтинговий курс. випр. і доп. К., 2007. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/523-psihologchne-konsultuvannya-ta-korektsya-tsimbalyuk-m.html>

Перелік питань для перевірки знань

1. Історія виникнення та становлення психології проживання горя та втрати.
2. Необхідність проживання горя на різних етапах життя.
3. Структура консультативного процесу. П'ятирівнева модель консультування.
4. Хронотоп консультації. Організація консультативної взаємодії.
5. Моделі консультивної допомоги. Поняття про етапність в консультативному процесі.
6. Сутність та функції супервізії. Процес проходження супервізії.
7. Процес проблемно-орієнтованого консультування. Визначення психологічної проблеми.
8. Директивна та недирективна модель консультативної допомоги.
9. Взаємозв'язок самодіагнозу та психологічної проблеми.
10. Запит як основна складова в консультативному процесі.
11. Процес визначення та уточнення запиту.
12. Базові навички ведення консультативного інтерв'ю: нерефлексивне та рефлексивне слухання; вміння стимулювати та підтримувати клієнта.
13. Різновиди втрати.
14. Сприйняття втрати людиною.
15. Види та рівні реакцій на травмуючу ситуацію.
16. Динаміка психологічних реакцій при катастрофах.
17. Травматичні стресові реакції.
18. Поняття травмуючої ситуації. Її ознаки та різновиди.
19. Історія вивчення психологічних реакцій на травмуючу ситуацію.
20. Психологічні аспекти горя.
21. Психологія переживання.
22. Психологія травмуючих ситуацій в соціальному конфлікті.
23. Психологія травмуючих ситуацій в етнічному конфлікті.
24. Фрустрація в травмуючій ситуації.
25. Зміна в житті як травмуюча ситуація.
26. Підсвідома регуляція поведінки в травмуючій ситуації.
27. Психоаналітичний та психодинамічний підхід в поясненні причин і наслідків впливу травмуючих ситуацій на особистість.
28. Інформаційно-когнітивні концепції поведінки у травмуючій ситуації.
29. Стійкість і толерантність людини до травмуючих ситуацій.
30. Стрес, травматичний стрес та посттравматичний стресовий розлад.
31. Нозологічні одиниці МКХ-10, пов'язані із травматичним стресом.
32. Епідеміологія ПТСР та його діагностичні критерії.
33. Теоретичні моделі ПТСР.
34. Особливості посттравматичного стресу у дітей.
35. Психодіагностика розладів, пов'язаних із травматичним стресом.
36. Особливості психічних процесів і станів при ПТСР.

37. Індивідуальні особливості переживання ПТСР.
38. ПТСР і внутрішні конфлікти.
39. Робота механізмів психологічного захисту (дисоціація).
40. Аутодеструктивна поведінка і ПТСР.
41. Консультування осіб, схильних до суїциду.
42. Психологічні проблеми психолога при роботі з потерпілими від екстремальних ситуацій.
43. Вторинний ПТСР психолога та його профілактика.
44. Психологічна підготовка до реального бою.
45. Психологічні особливості комбатантів.
46. Психологічні аспекти тероризму.
47. Психологічні наслідки втягнення у деструктивний культ (секту).
48. Поняття неперервної прихованої атомної паніки.
49. Різновиди та психологічні наслідки насильства.
50. Суїцидальна поведінка, як форма кризисного реагування.
51. Депресії, як наслідок травматичного інциденту.
52. Фізіологічний та патологічний афект як наслідок дії травмуючої ситуації.
53. Консультування дітей, що постраждали від насильства.
54. Консультування жертв сімейного насильства.
55. Психологічна допомога у кризових психологічних станах.
56. Дебрифінг як метод роботи з потерпілими від екстремальної ситуації.
57. Методи зняття психологічного напруження, робота з емоційними переживаннями потерпілих.
58. Загальні особливості психокорекційної роботи з психологічною травмою.
59. Особливості групової психокорекції в роботі з психологічною травмою.
60. Когнітивно-біхевіоральний підхід до психологічної травми.
61. Психодинамічний підхід в роботі з психологічною травмою.
62. Тілесно-орієнтовані вправи у роботі з психологічною травмою.
63. Методи Арт-терапії у роботі з травмою.
64. Системна сімейна психотерапія в роботі з травматичними переживаннями.
65. Кататимно-імагінативна психотерапія в роботі з психологічною травмою.
66. Нейролінгвістичне програмування в роботі з психологічною травмою.
67. Робота з травматичними екзистенціальними переживаннями.
68. Методи саморегуляції психологічного стану особистості, їх різновиди та особливості застосування.
69. Застосування груп казкотерапії у травмуючих ситуаціях.
70. Позитивна психотерапія як засіб допомоги клієнтам з психологічною травмою.
71. Психологічна інтервенція як метод психологічної допомоги у травмуючій ситуації.

72. Особливості «допсихологічної» допомоги в психотравмуючій ситуації.
73. Психологічний супровід як форма надання невідкладної психологічної допомоги
74. Методика психологічного деф'юзингу.
75. Методика десенсибілізації та переробки психічної травми за допомогою рухів очей (ДПРО)
76. Методика психодрами у роботі із наслідками травмуючої ситуації.
77. Особистісно-орієнтована терапія у роботі із наслідками травмуючої ситуації.
78. Трансперсональний підхід до кризових станів та переживань особистості.
79. Діяльнісний підхід до подолання психологічної кризи.
80. Техніки аутогенного тренування при роботі із травмою.
81. Дихальні техніки при роботі із травмою.
82. Гештальт-терапія в роботі з особами, що потерпіли від травмуючих ситуацій.
83. Символ драма у роботі із наслідками травмуючої ситуації.
84. Метафоричні асоціативні карти у роботі із особами, що потерпіли від травмуючих ситуацій.
85. Миссисипская шкала для оцінки посттравматичних реакцій; опитувальник Бека для оцінки депресії.
86. Опитувальник для оцінки вираженості психопатологічної симптоматики SCL-90-R (шкала Дерогатіса).
87. Шкала ПТСР з MMPI.
88. Шкала оцінки тяжкості бойового досвіду Т. Кі-на.
89. Основні техніки стабілізації особистості.
90. Техніки роботи з флешбеками.